

Dispersie Goudglanzende schallebijter (*Carabus auronitens*)

Reeds enkele jaren monitoren we het voorkomen van de **goudglanzende schallebijter**, die zich vanuit de Oude Buisse Heide over de bossen van westelijk Noord-Brabant heeft verspreid. Deze loopkever is vrijwel uitsluitend in de maanden mei en september actief. Vandaar dat we deze maand weer van start zijn gegaan.

We zijn begonnen met het plaatsen van bodemvallen op de Nederheide, in de Rucphense Bossen en nabij het Katteven. In alle gevallen ontbrak er de **goudglanzende schallebijter**. Wel komt daar de zeldzame **paarse schallebijter** (*Carabus violaceus purpurascens*) voor (afbeelding).

Van keverspecialist Ron Felix vernamen wij dat hij bij Loon op Zand een **blauwe schallebijter** (*Carabus intricatus*) en een vermoedelijk Franse (!) variëteit van de **goudglanzende schallebijter** (*C. auronitens festivus*) heeft waargenomen.

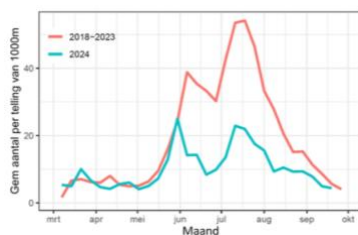
Tot nu toe zijn we ervan uitgegaan dat de populatie op en rond de Oude Buisse Heide uit het Zoniënwoud (Brussel) afkomstig is, maar omdat sommige exemplaren zwarte schenen hebben, lijkt het hem niet uitgesloten dat ook daar Franse exemplaren rondkruipen.

Naar aanleiding daarvan hebben verschillende keverspecialisten onze medewerking gevraagd voor een DNA-onderzoek naar de herkomst van “onze” **goudglanzende schallebijters**.

't Halsters Laag

Tot halverwege deze maand monitoren we de loopkeverfauna rondom de Boerenputten in het Halsters Laag.

Langs een vaste route tellen we hier bovendien elke maand vlinders en hommels. Althans dat was de bedoeling. Na een veelbelovend begin van het zomerseizoen brak een regenperiode aan. Daarna waren nagenoeg alle hommels uit onze telroute verdwenen.

Dat verschijnsel treedt ook landelijk op: tot en met mei zijn de aantallen getelde hommels min of meer gelijk aan die in voorgaande jaren, daarna wijken ze in negatieve zin sterk af (afbeelding, bron: Vlinderstichting).

Na een ingrijpende maaibeurt verdwenen ook nagenoeg alle vlinders uit onze telroute.

De Wildernissen

Elke veertien dagen controleren we de bodemvallen op het open zand in de Wildernissen (Putte/Berendrecht).

Op dat open zand bevonden zich een aantal **kiezelsprinkhanen** (*Sphingonotus caeruleus*) (afbeelding). De **kiezelsprinkhaan**, die veel op de blauwvleugelsprinkhaan lijkt, ambiert droge en warme terreinen met zand en kiezels, zoals spoorwegemplacements. De soort is pas vanaf 2010 bekend uit Nederland. We zijn verrast deze zeer zeldzame soort nu ook in de Wildernissen aan te treffen. Uit westelijk Noord-Brabant was deze sprinkhaan nog niet bekend. Als

gevolg van de klimaatveranderingen heeft deze sprinkhaan zijn areaal noordwaarts uitgebreid.

In de Wildernissen komen we regelmatig de **gele kruiper** (*Harpalus flavescens*) (afbeelding) tegen, een zeldzame loopkever van stuifzanden. De kever werd in 1996 in het Markiezaat voor het eerst (weer) in Nederland opgemerkt en wordt nu elk jaar in de Loonse en Drunense duinen en de laatste jaren ook op de Utrechtse heuvelrug waargenomen. Wij kennen de soort hier van Visdonk, Lievensberg en de Wildernissen. Blijkens onze gegevens heeft deze kever een bijzonder groot dispersie (=verspreidings)-vermogen. Onze waarnemingen en vaststellingen worden meegenomen in een artikel dat Joris Verhees voor het tijdschrift Entomologische Berichten schrijft.

Medio september treffen we in een van onze bodemvallen een **kortsmoskruiper** (*Harpalus neglectus*) aan: de eerste waarneming ten westen van de lijn Loonse-Drunense duinen en Meijendel (ZH). Het is een loopkever van zon en stuifzand.

Van de regen in de drup: regelmatig viel er deze maand veel regen, zodat er

zelfs plassen op het stuifzand van de Wildernissen ontstonden. Wegens overstromingsgevaar moest de larve van een **mierenleeuw** (*Myrmeleon formicarius / mostras*) (afbeelding) zijn zelf gegraven valkuil verlaten en kwam deze daarbij ongelukkigerwijze in een van onze vallen terecht.

Berm autosnelweg A4/A58

Het is deze maand vier jaar geleden, dat we hier van start gingen met een vijftal bodemvallen, die het hele jaar door eens per week (in principe elke zondag) werden gecontroleerd. Het gebied wordt nu ingericht als parkeerterrein voor bezoekers van het BRAVIS-ziekenhuis. Alle bodeminsecten, waaronder 71 soorten loopkevers en ruim 80 soorten wantsen zijn platgereden en/of onder een dikke laag zand en straatklinkers afgedekt, inclusief de zeldzame soorten die hier leefden, zoals de **borstelige graafwants** (*Microporus nigrita*), de **roodzwarte sikkelwants** (*Prostemma guttula*) en de **kalkgroefkop** (*Parophonus maculicornis*) (afbeelding).

Ons onderzoek op deze locatie is hiermee ten einde gekomen. Rest nog het maken van een eindverslag.

Grenspark Kalmthoutse Heide

Op 20 september zijn we weer van start gegaan met het monitoren van de macrofauna van de vennen op en langs de Brabantse Wal, te beginnen in een van de vennen in de Nieuwe Gemeentebossen en vervolgens het Boerenven (Kalmthoutse Heide).

Omdat anderen, waaronder Kevin Scheers (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek), dit jaar al uitgebreid de waterkevers van de Nieuwe Gemeentebossen in kaart bracht, kunnen we ons bij de vennen in de Nieuwe Gemeentebossen (afbeelding) beperken tot de waterwantsen. Naast veel larven van vinpootsalamanders zien we hier vooral **venmoerwantsen** (*Hesperocorixa castanea*).

In het Boerenven telden we zes soorten wantsen, waaronder ook hier veel **venmoerwantsen**.

De daar meest voorkomende waterkevertjes ambiëren een onbegroeide, zelfs modderige bodem: *Hydroglyphus geminus*, *Laccophilus minutus* en de **slijktor** (*Rhantus suturalis*).

Een leuke vangst is die van *Hydroporus obscurus* (afbeelding), een zeldzaam waterroofkevertje, 2,5 – 3 mm groot, dat in vennen en hoogveenwateren leeft.

EVIDES Huijbergen

Gedurende de eerste helft van september is speciaal gelet op loopkevers rondom een van de pas aangelegde vennen bij het pompstation Huijbergen.

Bloemlezing september 2024

Veel excursies en zoektochten leveren in september een heel aardige bloemlezing van ontdekkingen en foto's van Guus:

	<p>1 september, In het Liesbos met Jeff Samuels als gids vinden we de larve van een vuurkever</p>	<p>5 september, te vergeefs op zoek naar heelblaadjes in de Noordpolder toch nog de rups van een zuringuil</p>	
<p>6 september, wel erg veel heelblaadjes op de Dintelse Gorzen en deze "groene" rietcicade.</p>			<p>Op diezelfde heelblaadjes ook de rups van de zwartkamdwergspanner.</p>

	<p>6 september 's avonds aan de Donge met Jeff Samuels een prachtige vuursteenvlinder op licht.</p>	<p>7 september, op smeer in de Kortenhoeff, hoornaars die elkaars palpen betasten, wat ze precies doen is onduidelijk</p>	
<p>13 september, Klimop in eigen tuin bloeit en trekt een groot aantal insecten aan, het oog van een dagpauwoog in close-up.</p>			<p>Tussen de bladeren van de klimop loopt een Noorse kakkerlak. Benieuwd waar die gaat overwinteren.</p>
	<p>14 september, ook op de klimop, een blauwvlekkaartmot, leeft van de gevlekte scheerling, wat doet die in mijn tuin?</p>	<p>28 september, in Visdonk op zoek naar bodemdieren, een platrug miljoenpoot.</p>	

PUBLICATIES

Op dit moment wordt vanuit de KNNV-Tilburg gewerkt aan een boek over de natuurwaarden van de Dongelanden, een natuurontwikkelingsgebied in NW-Tilburg. Wij zijn gevraagd om voor dit boek enkele foto's van loopkevers te leveren.

Zelf hebben we een artikel over de resultaten van ons 5-jarig onderzoek naar op platanen overwinterende wantsen aangeleverd aan de redactie van de *Veelpoot*, het orgaan van de Landelijke Insectenwerkgroep van de KNNV.

Phegea juli-september 2024

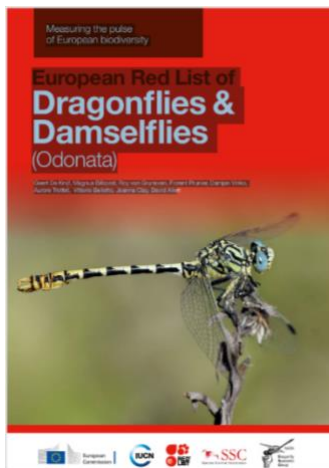
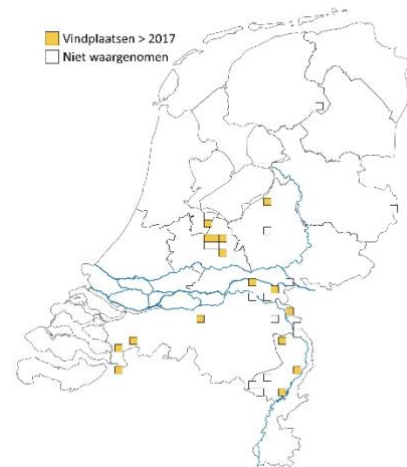
Het driemaandelijkse Vlaamse tijdschrift voor entomologie bevat – zoals gewoonlijk – een aantal bijzonder interessante artikelen, waaronder dat over Aziatische hoornaar. In juni 2023 werden in Vlaams-Brabant verschillende primaire nesten van dit insect gevonden. Later, in de loop van oktober en november werden op 300 meter afstand de grote secundaire nesten ontdekt. Larven en poppen van deze hoornaars werden microscopisch onderzocht. Het resultaat van dat onderzoek, maar ook de verkregen gegevens over de jaarcyclus en het gedrag van de dieren, de nestbouw, de aanwezigheid van onvruchtbare mannetjes, het voedsel etc. vormen de ingrediënten van een interessant artikel.

Andere onderwerpen zijn onder andere:

- de platsnuitkevers (Coleoptera: Salpingidae) van de Belgische fauna;
- het onderscheid tussen de vier in Vlaanderen voorkomende soorten stippelmotten (*Yponomeuta*);
- de bleekschouderuil (*Acontia lucida*) en een houtkleurige vlinder (*Xylena vetusta*).

Sektie Everts Info 144

De jongste editie van het blad van de loopkeversectie van de Nederlandse Vereniging voor Entomologie, de sectie Everts, bevat naast een uitgebreid en rijk geïllustreerd excursieverslag een oproep van Joris Verhees om waarnemingen van de zeldzame gele kruiper (*Harpalus flavescens*), een kever van stuifzanden, die we hier regelmatig tegenkomen. Uiteraard hebben we onze gegevens aan hem doorgemailed. Zie nevenstaand kaartje voor recente vindplaatsen in Nederland

Geert De Knijf et al., 2024:

European Red List of Dragonflies & Damselflies (Odonata). Measuring the pulse of European biodiversity

Onlangs verscheen een nieuwe Rode Lijst voor de 146 Europese libellensoorten. Dat gebeurde op basis van recente data en door berekening van de trend over de laatste 10 jaar. Hieruit blijkt dat 21% van de soorten bedreigd is. Dat betekent een toename met 50% in vergelijking met de Rode Lijst uit 2010. Van de libellen die enkel en alleen in Europa voorkomen, is zelfs 42% *bedreigd* en 21% *bijna in gevaar*.

Bedreigde soorten zijn onder andere de zwarte heidelibel, de venglazenmaker, de venwitsnuitlibel en de speerwaterjuffer.

Chr. Brochard, Dick Groenendijk, Ewoud van der Ploeg & Tim Termaat, *Handboek Libellenlarven en hun huidjes*. KNNV-uitgeverij.

Halverwege deze maand verscheen de geheel herziene en uitgebreidere uitgave van de in 2014 verschenen Fotogids Larven van juffers en libellen. De nieuwe uitgave, 552 pagina's dik, biedt een complete gids voor het determineren van alle 87 soorten in Noordwest-Europa, nu inclusief de huidjes van uitgeslopen juffers en libellen. Het boek bevat meer dan 2.500 foto's van huidjes, larven, volwassenen en hun biotoop. De uitgebreide soortbeschrijvingen en een praktische determinatiesleutel maken determinatie makkelijk. Daarnaast behandelt het boek ecologie en gedrag en biedt het tips voor het verzamelen en bestuderen van libellenlarven.

Kijk op Exoten Jaargang 12 (2), nummer 45

De globalisering van de Natuur gaat onverdroten voort. Steeds meer nieuwe soorten exoten, al dan niet invasief, vinden in ons land een nieuw leefgebied, waar hun predatoren uit het thuisland (nog) ontbreken en voedsel ruimschoots aanwezig is. Zo vermeld het jongste nummer van *Kijk op Exoten*

de vestiging van een exotische bladvlo op olijfwilg. De goed herkenbare olijfwilgbladvlo leeft enkel van deze planten en is sinds 2005 uit Nederland bekend. De olijfwilgbladvlo, ook wel eleagnusbladvlo genoemd (*Cacopsylla fulguralis*), komt oorspronkelijk uit Oost-Azië. Deze bladvlo komt inmiddels wijd verspreid door heel Nederland voor.

Tijdschrift Zeeland 2024/3

De jongste uitgave van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen bevat een artikel van bijenspecialist Chiel Jacobusse over een tweetal bijen, die in augustus-september op zee-aster foerageren, de schorvilt- en de schorzijdebij.

De schorviltbij komt uitsluitend in Zeeland voor en parasiteert als ‘koekoeksbij’ op de schorzijdebij. De afgelopen decennia zijn de beide soorten uitvoerig geïnventariseerd en bestudeerd door de insectenwerkgroep van de Stichting Zeeuws Landschap.

Als gevolg van de toename van sintjacobskruiskruid en het van oorsprong Zuid-Afrikaanse bezemkruiskruid, ook twee laat-bloeiers, neemt de ‘gewone’ viltbij in heel Nederland in aantal toe. Op dit moment bestaat de vrees dat de in Zeeland endemische schorviltbij door de gewone viltbij zal worden verdrongen.

De Zeeuwse Prikkebeen nr. 2, 2024

Het orgaan van de Vlinder- en libellenwerkgroep Zeeland opent met een artikel over de aanleg van een vlindervriendelijke tuin. De tuin is nu drie jaar in ontwikkeling en telt tot nu toe 23 soorten dagvlinders en 130 soorten motten.

Opvallend is het fotoreportage en de bijbehorende tekst onder de titel “Keizerhorror, CSI in het klein” van Jan Goedbloed. Een uitsluitende grote keizerlibel wordt langzaam ‘gewurgd’ door een forse naaktslak, door de ademhalingsopeningen van de libel af te sluiten. De libel overleeft het niet en de slak knabbelt rustig verder aan de vleugels van de verschalkte prooi.

Verder artikeltjes over onder andere de eerste waarneming van een bruine korenbout in Zeeland en over het monitoren van insecten in ecologisch beheerde Zeeuwse bermen.

De Levende Natuur, 125^e jrg, nr. 5, 2024

Een van de artikelen in dit blad gaat over de zwarte of donkere honingbij, de enige honingbij die van nature in ons land thuishoort. Hybridisering met de ‘gewone’ honingbij vormt de grootste bedreiging van de soort. De zwarte honingbij is de enige honingbij op Texel. In Nunspeet proberen imkers de zwarte honingbij weer nieuwe kansen te geven.